

การรวบรวมและวิเคราะห์หัวเรื่องภาษาไทยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน

Collection and Analysis for Thai Subject Headings of Local Esan Culture

กาญจน์ลักษณ์ โศตรเมือง และ ประภาส พาวินันท์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ รวบรวม วิเคราะห์ และจัดทำฐานข้อมูล หัวเรื่องภาษาไทยเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน โดยการรวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานที่ปรากฏในหนังสืออ้างอิงประเภทสารานุกรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน 2 ชุด จำนวน 35 เล่ม และนำคำศัพท์ไปตรวจสอบกับคู่มือหัวเรื่องมาตรฐานภาษาไทย 3 รายการ และสำรวจการใช้คำศัพท์ในฐานข้อมูลบรรณานุกรมออนไลน์ของห้องสมุด 3 แห่ง ผลการวิจัยพบว่าคำศัพท์ที่ได้ส่วนใหญ่มาจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน จำนวน 1,662 คำ คิดเป็นร้อยละ 74.30 ธรรมชาติและการท่องเที่ยวเขตภาคอีสาน จำนวน 575 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.70 ลักษณะของหัวเรื่องเป็นคำนามเฉพาะ จำนวน 1,424 คำ คิดเป็นร้อยละ 63.63 และคำนามทั่วไป จำนวน 813 คำ คิดเป็นร้อยละ 36.34 ส่วนใหญ่เป็นชื่อสถานที่ จำนวน 597 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.69 และชื่อหน่วยงานนิติบุคคล จำนวน 290 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.96 ตามลำดับ คำศัพท์ปรากฏในบัญชีหัวเรื่องมาตรฐานของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2547 คิดเป็นร้อยละ 8.99 ซึ่งมากกว่าเล่มอื่น และสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใช้คำศัพท์ที่กำหนดขึ้นเป็นหัวเรื่องในฐานข้อมูลบรรณานุกรมออนไลน์มากที่สุด หัวเรื่องที่ได้อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรม ประเภทสถานที่เป็นส่วนใหญ่ จำนวน 545 คำ คิดเป็นร้อยละ 24.36 ส่วนใหญ่เป็นคำนามเดี่ยว จำนวน 1,467 คำ คิดเป็นร้อยละ 65.58 และคำนามผสม จำนวน 301 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.46

คำสำคัญ: หัวเรื่อง, การวิเคราะห์หัวเรื่อง, หัวเรื่องทางวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน

Abstract

The objective of this research is to collect, analyze, and create Thai subject headings database on local Esan culture. The researcher has collected local Esan culture vocabulary from 35 encyclopedias and checked the vocabulary with three subject heading manuals on Thai standard headings and the online database bibliography (OPAC) from three libraries. The results found that 1,662 terms (74.30%) come from Thai culture encyclopedias on Esan, and 575 terms (25.70%) from nature and tourism encyclopedias on Esan. Regarding the nature of subject headings, 1,424 terms (63.63%) are proper nouns, and 813 terms (36.34%) are common nouns. As for the subject headings, 597 items (26.69%) are names of places, and 290 (12.96%) are names of corporate entities. Some of the terms (8.99%) appear in the subject heading standard list (fourth edition, 2004) of the working group analyzing the information resources of the higher education libraries. The words defined as subject headings in OPAC are used mostly by Office of Academic Services of Mahasarakham University, Khon Kaen University, and National Library, respectively. Almost a quarter of the subject headings (545 words, 24.36%) involve cultural places, and 378 words

(16.90%) are about landscape and tourism. Regarding the types of words used, 1,467 words (65.58%) are single-word nouns, and 301 (13.46%) are compound nouns. The subject headings with annotations are 228 words (10.19%). This is close in number to the subject headings written in phrases or groups of words which are 225 (10.06%).

Keywords: subject headings, subject analysis, subject headings of local Esan culture

ความนำ

คนจะเป็นคนขึ้นได้ก็ด้วยมีวัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงเป็นส่วนสำคัญในวิถีชีวิตของคน (พระยาอนุমানราชชน, 2515, หน้า 8) ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ร่วมกันของคนหลายเชื้อชาติศาสนา ด้วยพระบารมีแห่งองค์พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ผู้ทรงปกครองประเทศด้วยทศพิธราชธรรม คนไทยจึงอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบร่มเย็น (วัฒน์ บุญจับ และคนอื่น ๆ, 2552)

ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่มากถึง 1 ใน 3 ของประเทศไทย (บุญกร สำโรงทอง, ภัทร วดี ภูษฎาภิรม และจำคม พระประสิทธิ์, 2551, หน้า 1) ครอบคลุม 20 จังหวัด (ไพฑู ธูธา, 2554, หน้า 145) แบ่งพื้นที่ตามลักษณะภูมิประเทศออกเป็น 2 ส่วน คือ แอ่งสกลนคร และแอ่งโคราช มีแม่น้ำโขง แม่น้ำชี แม่น้ำมูล แม่น้ำสงครามและลำน้ำพุง เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนในภูมิภาคนี้ ทุ่งกุลาร้องไห้เป็นพื้นที่ที่ราบขนาดใหญ่มีการปลูกข้าวเป็นหลัก สังคมอีสานจึงมีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการปลูกข้าวรวมทั้งอาหารที่ทำจากข้าว โดยเฉพาะข้าวเหนียวซึ่งเป็นอาหารหลักของคนอีสาน นอกจากการเพาะปลูก ยังมีการเลี้ยงสัตว์ การค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2543, หน้า 6) โดยมีอาณาเขตทิศเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงติดกับแม่น้ำโขงกับเขตแดนระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ทิศใต้ติดกับราชอาณาจักรกัมพูชามีเทือกเขาพนมดงรัก

เป็นแนวพรมแดน ทิศตะวันตกติดกับภาคกลางและบางส่วนของภาคเหนือ ล้อมรอบด้วยเทือกเขาเพชรบูรณ์ และเทือกเขาดงพญาเย็น พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคจึงเป็นที่ราบสูงที่แห้งแล้ง และขาดแคลนน้ำ (วัฒน์ บุญจับ และคนอื่น ๆ, 2552, หน้า 4) ชาวอีสานตั้งแต่สมัยโบราณมักตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แหล่งที่มีน้ำใช้ตลอดปี อีกทั้งได้พื้นดินทั่วภาคอีสานมีหินเกลือจึงทำการเกษตรได้ผลผลิตน้อย (เสาวภา ไพทยวัฒน์, 2538, หน้า 62)

ภาคอีสานมีความหลากหลายของเชื้อชาติและวัฒนธรรม เพราะมีอาณาเขตติดต่อกับหลายประเทศ ประชากรที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานจึงมีหลายเผ่าพันธุ์ นอกจากภาษาลาวอีสานที่ใช้พูดกันเป็นหลักแล้ว เอกลักษณ์สำคัญอีกอย่างคือ การยึดมั่นในฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา นอกจากนี้ยังมีชาวผู้ไท ผู้้อ (ย้อ) ข่า กะเลิง แสก กูย (กวย ล่วย) ไทดำ ลาวพวน เวียด (เวียดนาม ฉวน) ฯลฯ กลุ่มชนเหล่านี้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี และภาษาพูดที่แตกต่างกันแสดงออกถึงความ เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (ไพฑู ธูธา, 2554, หน้า 85-101, 107-148; วนิตา สถิตานนท์, 2552, หน้า 26-29; อนุพันธ์ นิตินัย, 2549, หน้า 196-271) วัฒนธรรม สืบถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นแบบแผนของคนในสังคม ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญา รวมทั้งแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิต บ่งบอกความเป็นตัวตนของคนในสังคมที่แตกต่างกับสังคมอื่น (ประเวศ วะสี, 2548, หน้า 25) วัฒนธรรมมิได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว (วิบูลย์ ลี้-สุวรรณ, 2540, หน้า 14-15)

หากแต่มีหลายปัจจัยเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ ความร่วมมือของคนในสังคมในการสร้างสรรค์ สังคม ปลูกฝังเรียนรู้ ชักเยลา และเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมตามยุคสมัย การสืบทอดวัฒนธรรมเป็นไปโดยธรรมชาติ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงาม ศิลปกรรมและโบราณคดี ศิลปะการแสดง ภาษาและวรรณกรรม ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว การละเล่นและกีฬา อาหาร การกิน สุขภาพอนามัย กลุ่มชาติพันธุ์ ความเชื่อและประเพณี อาชีพ เครื่องมือเครื่องใช้ประวัติศาสตร์ สถานที่บุคคลสำคัญ เครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับ และการปกครองและสังคม ล้วนเป็นประเภทของวัฒนธรรมที่แบ่งตามกิจกรรมและหน้าที่ วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนย่อยของวัฒนธรรมหลัก (สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์, 2531, หน้า 1) ซึ่งสะท้อนวิถีแห่งการดำรงชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2541, หน้า 45) การศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการย้อนรอยอดีต เพื่อแสวงหาความรู้และความเข้าใจรากเหง้าของสังคม ทำให้มองเห็นอดีตชัดเจนยิ่งขึ้น อาจนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ปัจจุบัน และเป็นแนวทางในการกำหนดอนาคตของสังคมได้อีกด้วย (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2540, หน้า 14-15) ความเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้แต่มีประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มักถ่ายทอดโดยการบอกเล่าสืบทอดกันมา เมื่อมนุษย์คิดค้นสัญลักษณ์สื่อความหมาย แทนการพูดที่เป็นรูปภาพหรือตัวอักษรก่อให้เกิดวัฒนธรรมการบันทึกข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ ไว้ในวัสดุธรรมชาติหรือสื่อที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมานับพันปีก่อนคริสตกาล (เพชรภรณ์ จันทรสุตร์, 2547, หน้า 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 อันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 66 ว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์

หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน” ซึ่งจันทรเพ็ญ หงส์มาลัย (2554, หน้า 199) ได้สรุปผลการวิจัยว่ามาตรา 66 นี้ยังมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเนื่องจากยังไม่มีความหมายลูกหรือกฎหมายลำดับรองออกมารองรับให้มีสภาพบังคับในทางปฏิบัติ เพื่อความดำรงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่นและความรู้จึงมีการบันทึกความรู้เพื่อให้คนยุคหลังได้มีโอกาสเรียนรู้อารยธรรมของคนรุ่นก่อน รวมทั้งการสร้างสถานที่จัดเก็บเพื่อรวบรวมความรู้ไว้ ทำให้ความรู้ได้รับการถ่ายทอดและเผยแพร่ ผู้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่าสืบทอดกันหลายยุคหลายสมัย จนปัจจุบัน การรู้ความจริงเกี่ยวกับสารสนเทศ ภูมิปัญญาที่แท้ และสถานะที่เป็น ไปของข้อมูล เพื่อวินิจฉัยประเมินคุณค่าของความรู้ได้อย่างถูกต้องและเที่ยงตรง ธรรมชาติของความรู้ มีการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และสูญสลายไปตามกาลเวลา ความรู้ มีทั้งที่ถูกต้องเป็นจริง เชื่อถือได้ มีความคิดพลาด คลาดเคลื่อน มีคุณค่าและไม่มีคุณค่า มีความเที่ยงตรงและมีอคติ (นฤมล ปราชญ์โยธิน, ทวีศักดิ์ กออนันตกูล และเปรมิน จินดาวิมลเลิศ, 2536, หน้า 19)

การจัดเก็บและรวบรวมความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีส่วนสำคัญที่จะทำให้วัฒนธรรมคงอยู่และเป็นหลักฐานในการอ้างอิงในภายหลัง การจัดเก็บเพื่อนำมาใช้จึงจะเกิดประโยชน์ การค้นหาข้อมูลเป็นวิธีการที่จะทำให้ได้รับรู้ถึงสิ่งที่ถูกจัดเก็บ มีองค์ประกอบคือ เครื่องมือที่ช่วยในการค้นหา และวิธีการสืบค้นที่มีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ (access) ที่ตรงตามความต้องการ ถูกต้อง รวดเร็ว ทันเวลา และมีความน่าเชื่อถือมากพอที่จะใช้อ้างอิงได้ ความรู้นั้นจึงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้อย่างแท้จริง (มาลี ถ้ำสกุล, 2548, หน้า 4) ดร.รชนี เป็นเครื่องมือช่วยค้นที่จัดทำขึ้น ใช้เป็น

ตัวแทนของความรู้โดยที่บรรชนไม่ได้ให้เนื้อหาสาระ โดยตรงกับผู้ใช้ แต่ทำหน้าที่ชี้ตำแหน่งหรือบอกแหล่ง สารสนเทศ เพื่อให้เข้าถึงความรู้ได้หลายรูปแบบและ ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการอย่างครบถ้วน (ชลทิชา สุทธิ นิรันดร์กุล, 2546, หน้า 25; ชุตินา สัจจามันท์, 2546, หน้า 103; ทศนา หาญพล, 2546, หน้า 224; เพชรภรณ์ จันทร สูตร์, 2547, หน้า 3; อัมพร ทิษะระ, 2546, หน้า 1) การ ดำเนินงานด้านการจัดเก็บและรวบรวมความรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรมท้องถิ่น พบปัญหาขาดแคลนบุคลากรที่มีความ เชื่อยชาญในการจัดเก็บ การพัฒนาระบบค้นคืน และความรู้ทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะหัวข้อเรื่องในด้าน วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน (คณะทำงานข้อมูลท้องถิ่น ข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค, 2542) ซึ่งใช้ แทนสาระสำคัญของเรื่อง มีลักษณะเป็นคำศัพท์ควบคุม (controlled vocabulary) ที่ใช้เป็นคำค้น (ดวงพร สุภชัย พานิชพงศ์, 2542, หน้า 408; นันทพร ธนะกุลบริรักษ์, 2546, หน้า 72) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หัวเรื่อง ใหญ่และหัวเรื่องใหญ่ที่มีหัวเรื่องย่อยประกอบ มีลักษณะ ทางภาษาเป็นคำนามเดี่ยว คำนามผสม คำประสม กลุ่มคำ หรือวลี คำนามที่มีการสลับคำ และหัวเรื่องที่มีคำอธิบาย ประกอบ (วิภา โภยสุขโข, 2524, หน้า 1; สุนีย์ กาศจำริญ, 2552, หน้า 78-80) หัวเรื่องสามารถกำหนดขึ้นเองหรือ กำหนดเพิ่มเติมได้โดยผู้วิเคราะห์สารสนเทศ อาจกำหนด จากคำนามทั่วไปหรือคำนามเฉพาะ ถ้าหัวเรื่องนั้นมีความ สำคัญ และถูกต้องตามหลักเกณฑ์การกำหนดหัว เรื่อง คือ สื่อความหมายแทนเนื้อหาของเรื่องได้ ใช้ภาษา ที่ถูกต้อง เลือกคำที่ทันสมัย นิยมใช้กันแพร่หลายและมีการ ตรวจสอบกับพจนานุกรมหรือผู้เชี่ยวชาญ (ลดาวัลย์ ศรีวัช ฌ อยุธา, 2546, หน้า 352; สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2525, หน้า 26-27) หัวเรื่องกำหนดขึ้นเพื่อ รวบรวมเรื่องที่มีเนื้อหาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ภายได้ คำหรือวลีเดียวกัน เพื่อเป็นจุดเข้าถึงข้อมูล (พวา พันธุ์- เมฆา, 2554, หน้า 1) การเลือกคำให้เหมาะสมกับระดับ ของผู้ใช้ ขึ้นอยู่กับนโยบายการให้บริการ (เฉลียว

พันธุ์สีดา, เต็มสุข พงษ์ตน, บุญศรี ไพรัตน์ และพวา พันธุ์ เมฆา, 2529, หน้า 1)

วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานเป็นสิ่งที่มีความค่า การ ส่งเสริม อนุรักษ์และเผยแพร่เป็นหน้าที่ของคนในสังคม ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาการจัดระบบ การจัดเก็บ และ การเข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน โดยเฉพาะการ กำหนดคำเพื่อการสืบค้นความรู้ จึงเป็นที่มาของ การศึกษาเรื่อง การรวบรวมและวิเคราะห์หัวเรื่อง ภาษาไทยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน เพื่อ รวบรวม วิเคราะห์และจัดทำฐานข้อมูลหัวเรื่องภาษาไทย ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือ ช่วยให้การจัดเก็บและค้นคืนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ท้องถิ่นอีสานให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการ อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของมนุษยชาติ เพราะ วัฒนธรรมคงอยู่ได้ด้วยสังคมเห็นคุณค่าและนำมาปฏิบัติ อย่างแพร่หลาย ผู้วิจัยหวังให้ผลจากการวิจัยนี้เป็น ประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานของประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความสุข ความดีงามแก่ส่วนรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อรวบรวมหัวเรื่องภาษาไทยที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน
2. เพื่อวิเคราะห์หัวเรื่องภาษาไทยที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน
3. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลหัวเรื่องภาษาไทยที่ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ ฐานข้อมูลเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและประมวลผล โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ (1) ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง (2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) วิธีการเก็บ

รวบรวมข้อมูล (4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ (5) สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิเคราะห์ในครั้งนี้ คือ คำศัพท์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ที่ปรากฏในสื่อสารสนเทศ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ คำศัพท์เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานที่ปรากฏในหนังสือสารานุกรม เนื่องจากสารานุกรมเป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้พื้นฐาน และเป็นแหล่งอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือสูง เนื่องจากผ่านการรวบรวม เรียบเรียง และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา จำนวน 2 ชุด รวม 35 เล่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ฐานข้อมูล โดยพัฒนาจากโปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Access ซึ่งเป็นฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ ที่มีความสามารถในการจัดการฐานข้อมูลและส่วนติดต่อกับผู้ใช้ จึงสะดวกในการนำไปข้อมูลไปเผยแพร่ ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ คือ (1) กำหนดจุดหมายในการสร้าง (2) ศึกษาค้นคว้า และพัฒนาความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างฐานข้อมูลและส่วนติดต่อกับผู้ใช้ (3) เลือกเครื่องมือ (4) สร้างฐานข้อมูลต้นแบบเพื่อทดสอบการใช้งาน (5) นำเสนอฐานข้อมูลต้นแบบต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (6) พัฒนาฐานข้อมูลโดยใช้แบบจำลองจากฐานข้อมูลต้นแบบที่ได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และ (7) นำฐานข้อมูลไปใช้ในการวิจัย

การทำงานของฐานข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ (1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ (2) บัญชีคำศัพท์ (หัวเรื่อง)

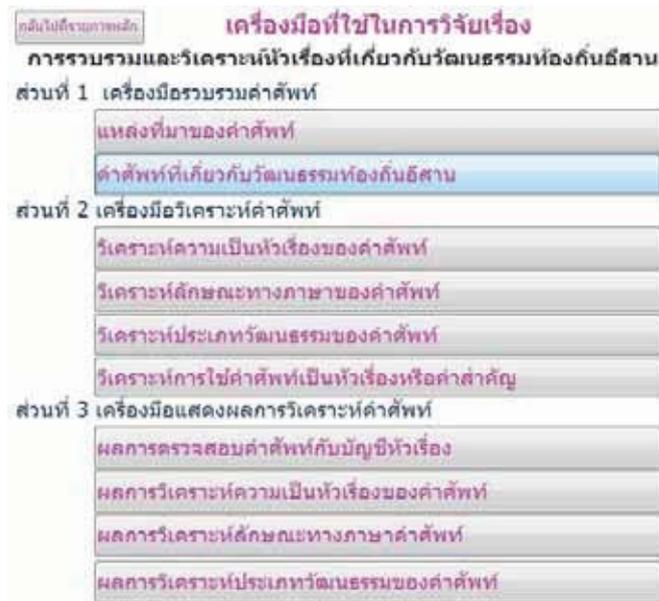
ดังภาพ 1

ภาพ 1 ฐานข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยและแสดงผลการวิจัย

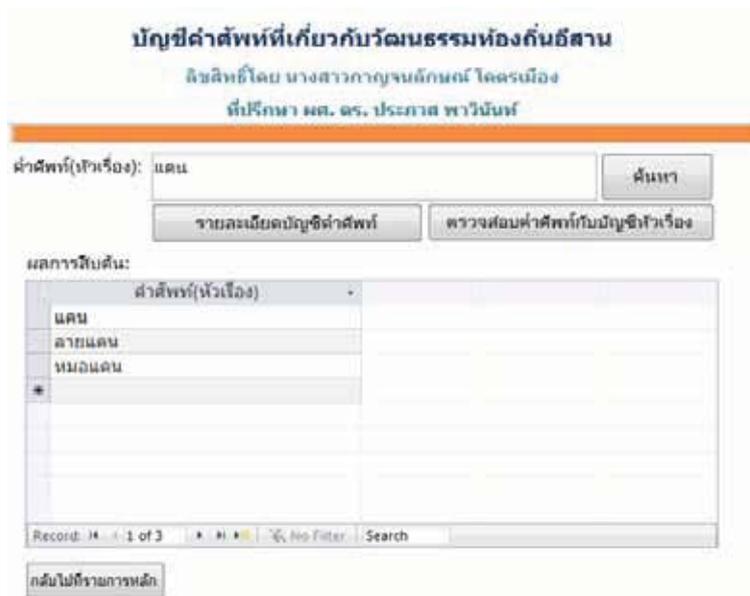
เมนูเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ (1) เครื่องมือรวบรวม ประกอบด้วยการบันทึกรายการแหล่งที่มาของคำศัพท์ และข้อมูลเกี่ยวกับคำศัพท์ (2) เครื่องมือวิเคราะห์ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความเป็นหัวเรื่องของคำศัพท์ การวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาของ

คำศัพท์ การวิเคราะห์ประเภทวัฒนธรรมคำศัพท์ และการวิเคราะห์การใช้คำศัพท์เป็นหัวเรื่องหรือคำสำคัญ และ (3) เครื่องมือแสดงผลการวิเคราะห์คำศัพท์มีรายละเอียดดังภาพ 2

ภาพ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เมนูบัญชีคำศัพท์(หัวข้อเรื่อง) เป็นส่วนของระบบการสืบค้นเพื่อแสดงรายการหัวข้อเรื่องที่ได้ออกวิจัย และผลการวิเคราะห์หัวข้อเรื่อง ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ดังภาพ 3

ภาพ 3 เมนูการสืบค้นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการบันทึกผลการรวบรวม คำศัพท์ลงในฐานข้อมูลซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัย ได้ คำศัพท์จำนวน 2,432 คำ และคำศัพท์ที่ผ่านเกณฑ์การ

เป็นหัวข้อเรื่องจำนวน 2,237 คำ คิดเป็นร้อยละ 91.98 ซึ่ง ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ คำศัพท์ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ที่ปรากฏใน

หนังสืออ้างอิงที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน โดย
ซึ่งคำร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนการ
วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ (1) วิเคราะห์คำศัพท์เพื่อกำหนดคำ
ที่ใช้เป็นหัวเรื่อง (2) วิเคราะห์ความเป็นหัวเรื่องของ
คำศัพท์ (3) ตรวจสอบคำศัพท์กับบัญชีหัวเรื่อง
มาตรฐาน 3 เล่ม (4) วิเคราะห์ลักษณะภาษาของหัวเรื่อง
(5) วิเคราะห์หัวเรื่องกับประเภทวัฒนธรรม และ (6)
สำรวจความนิยมในการใช้คำศัพท์ เป็นหัวเรื่องหรือ
คำค้นจากฐานข้อมูลบรรณานุกรมแบบออนไลน์
(OPAC) ของห้องสมุด 3 แห่ง คือ สำนักหอสมุด
แห่งชาติ สำนักวิทย-บริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
และสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบาย
ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติ คำร้อยละ
(percentage) เป็นสถิติที่นิยมใช้เทียบจำนวนที่ต้องการ
กับจำนวนทั้งหมด โดยเทียบเป็นจำนวนต่อ 100
(บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 122)

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
ผลการวิจัยพบ คำศัพท์ส่วนใหญ่มาจากสารานุกรม
วัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน จำนวน 1,662 คำ คิดเป็น
ร้อยละ 74.30 รองลงมาคือ ธรรมชาติและการท่องเที่ยว
ชุด ภาคอีสาน จำนวน 575 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.70

คำศัพท์จากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาค
อีสาน ปรากฏในเล่มที่ 11 มือเก๋ากอง: ฤกษ์ยาม - เล่น
สาว: ประเพณี มากที่สุด จำนวน 147 คำ คิดเป็นร้อยละ
8.84 รองลงมาคือ เล่มที่ 2 เกษตรวิสัย, เมืองคำโพธิ์ คำ
ไทรฯ (โคราข), พิธี และเล่มที่ 8 ประจันตประเทศธานี,
พระยาพงสาวดารเมืองสกลนคร จำนวน 143 คำ

คิดเป็นร้อยละ 8.60 ส่วนคำศัพท์จากหนังสือทรัพยากร
การท่องเที่ยวไทย ชุดภาคอีสาน ปรากฏในเล่มที่ 12
เลย จำนวน 57 คำ คิดเป็นร้อยละ 9.91

หัวเรื่องส่วนใหญ่เป็นคำนามเฉพาะ จำนวน
1,424 คำ คิดเป็นร้อยละ 63.63 รองลงมาคือ คำนาม
ทั่วไป จำนวน 813 คำ คิดเป็นร้อยละ 36.34 และ
คำศัพท์ที่ผ่านเกณฑ์การเป็นหัวเรื่องส่วนใหญ่เป็นชื่อ
สถานที่ จำนวน 597 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.69 รองลงมา
คือ ชื่อหน่วยงานนิติบุคคล จำนวน 290 คำ คิดเป็นร้อย
ละ 12.96 ตามลำดับ

การตรวจสอบคำศัพท์กับบัญชีหัวเรื่อง
มาตรฐานของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากร
สารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 4
พ.ศ. 2547 พบหัวเรื่องตรงกับคำศัพท์มากที่สุดคือ
จำนวน 201 หัวเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.99 ของคำศัพท์
ทั้งหมด และหนังสือหัวเรื่องและวิธีการกำหนดหัว
เรื่องของสำนัก
หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ.
2541 จำนวน 147 หัวเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.57 ของ
คำศัพท์ตรงกับหัวเรื่อง

คำศัพท์ส่วนใหญ่ไม่ปรากฏในในบัญชีหัว
เรื่อง โดยเฉพาะชุดที่ 1 หนังสือหัวเรื่องและวิธีการ
กำหนดหัวเรื่องของสำนักหอสมุด
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2541 พบ
คำศัพท์ไม่ตรงกับหัวเรื่อง จำนวน 2,090 คำ คิดเป็นร้อย
ละ 92.43 หัวชุดที่ 2 เรื่องภาษาไทย ของคณะทำงาน
กลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุด
สถาบันอุดมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2547 จำนวน
2,036 คำ คิดเป็นร้อยละ 91.01 และชุดที่ 3 หนังสือหัว
เรื่องภาษาไทย ของรองศาสตราจารย์ พว พันธ์เมฆา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ.
2554 จำนวน 2,122 คำ คิดเป็นร้อยละ 94.86 ตามลำดับ

สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ใช้คำศัพท์ที่กำหนดขึ้นเป็นหัวเรื่อง ในฐานข้อมูล

บรรณานุกรมออนไลน์มากที่สุด จำนวน 876 คำ คิดเป็นร้อยละ 39.14 และ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ใช้คำศัพท์ที่กำหนดขึ้นเป็นหัวเรื่อง จำนวน 586 คำ คิดเป็นร้อยละ 26.18 ตามลำดับ ส่วนสำนักหอสมุดแห่งชาติโดยส่วนใหญ่ใช้คำศัพท์ที่กำหนดขึ้นเป็นคำสำคัญ จำนวน 1,715 คำ คิดเป็นร้อยละ 76.67 และใช้คำศัพท์ที่กำหนดขึ้นเป็นหัวเรื่องน้อยที่สุด จำนวน 522 คำ คิดเป็นร้อยละ 23.32

หัวเรื่องที่ได้ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรม ประเภทสถานที่ จำนวน 545 คำ คิดเป็นร้อยละ 24.36 และ ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว จำนวน 378 คำ คิดเป็นร้อยละ 16.90 ตามลำดับ และกลุ่มที่รวบรวมได้น้อยที่สุดคือกลุ่มวัฒนธรรมประเภทการปกครองและสังคม จำนวน 12 คำ

คิดเป็นร้อยละ 0.54 ภาษาของหัวเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นคำนามเดี่ยว จำนวน 1,467 คำ คิดเป็นร้อยละ 65.58 และคำนามผสม จำนวน 301 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.46 ส่วนหัวเรื่องที่มีคำอธิบายประกอบและวลีหรือกลุ่มคำ พบจำนวนใกล้เคียงกัน คือหัวเรื่องที่มีคำอธิบายประกอบ จำนวน 228 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.19 วลีหรือกลุ่มคำ จำนวน 225 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.06 ลักษณะภาษาของหัวเรื่องที่รวบรวมได้น้อยที่สุดคือ คำประสม จำนวน 16 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.72

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถอภิปรายผลการวิจัยในประเด็น (1) แหล่งที่มาของหัวเรื่อง (2) ลักษณะของหัวเรื่อง (3) กลุ่มของหัวเรื่อง (4) ความสอดคล้องของคำศัพท์กับบัญชีหัวเรื่อง (5) การใช้คำศัพท์เป็นหัวเรื่องของห้องสมุด (6) ประเภทของหัวเรื่องตามกลุ่มวัฒนธรรม และ (7) หัวเรื่องแบ่งตามลักษณะภาษา

1. แหล่งที่มาของหัวเรื่อง คำศัพท์ที่ได้วิเคราะห์ครั้งนี้มาจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาค

อีสาน และธรรมชาติและการทำงาน ชุด ภาคอีสาน เนื่องจากสารานุกรมเป็นหนังสืออ้างอิงที่มีเนื้อหาครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมโดยเฉพาะครอบคลุมเนื้อหาถึง 18 หมวด คือ ความเชื่อและประเพณี อาชีพ เครื่องมือเครื่องใช้ การปกครองและสังคม อาหารการกิน การแต่งกายและเครื่องประดับ สุขภาพอนามัย ภาษาวรรณกรรม ศิลปกรรม ศิลปะการแสดง การละเล่นและกีฬา สถานที่ กลุ่มชาติพันธุ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาตรการ ช่าง วัด บุคคลสำคัญ และประวัติศาสตร์ ซึ่งมากกว่าหนังสือชุดธรรมชาติและการทำงาน

2. ลักษณะของหัวเรื่อง หัวเรื่องส่วนใหญ่เป็นคำนามเฉพาะ รองลงมาคือ คำนามทั่วไป เนื่องจากสารานุกรมและหนังสือชุดที่รวบรวมมีเนื้อหาเฉพาะที่เกี่ยวกับภาคอีสาน จึงสามารถใช้ภาษาเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นท้องถิ่นได้ เมื่อผู้วิจัยพบคำศัพท์ภาษาถิ่นใดมีคำนามทั่วไปที่สื่อความหมายแทนคำเฉพาะได้ และมีการใช้อย่างแพร่หลาย ผู้คำศัพท์นั้นแทนคำเฉพาะเสมอ

3. กลุ่มของหัวเรื่อง คำศัพท์ที่ผ่านเกณฑ์การเป็นหัวเรื่องส่วนใหญ่เป็นชื่อสถานที่ รองลงมาคือ ชื่อหน่วยงานนิติบุคคลตามลำดับ เพราะคำศัพท์ที่รวบรวมได้เป็น ชื่อน้ำตก ชื่อภูเขา ชื่อปราสาทหิน วัด และสถานที่สำคัญอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. ความสอดคล้องของคำศัพท์กับบัญชีหัวเรื่อง ผู้วิจัยได้นำคำศัพท์ไปตรวจสอบกับบัญชีหัวเรื่องมาตรฐานของคณะกรรมการกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2547 (ชุดที่ 2) พบหัวเรื่องตรงกับคำศัพท์มากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือหัวเรื่องและวิธีการกำหนดหัวเรื่องของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2541 (ชุดที่ 1) และหนังสือหัวเรื่องภาษาไทย ของรองศาสตราจารย์ พวา พันธุ์เมฆมา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2554 (ชุดที่ 3) ตาม

ลำดับ เนื่องจากมีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน
ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ถึง 3 แห่ง คือ (1) สำนักวิทยบริการ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2) ศูนย์บรรณสารและ
สื่อการศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีและ (3)
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(คณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา, 2547, หน้า ฉ-ช) ได้เข้าไป
มีส่วนร่วมในฝ่ายพัฒนาบัญชีหัวเรื่องมาตรฐานของ
คณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ
ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทำให้ได้หัวเรื่องที่เป็นคำ
ภาษาด้านอีสานมากกว่าคู่มือหัวเรื่องชุดอื่น

คำศัพท์ส่วนใหญ่ไม่ปรากฏในในบัญชีหัว
เรื่อง เนื่องจากเป็นคำเฉพาะ ซึ่งนโยบายในการจัดทำ
บัญชีคู่มือหัวเรื่องมักกำหนดคำนามซึ่งเป็นคำทั่วไป
ดังที่ พว พันธุเมฆา (2554) กล่าวไว้ว่า "คงเป็นไปได้
ไม่ได้ที่จะกำหนดชื่อเฉพาะของบุคคล ชื่อสถาบัน ชื่อ
เฉพาะของสิ่งต่างๆ ที่สามารถใช้เป็นหัวเรื่องได้ลงใน
เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ เพราะต้องใช้กระดาษ
มหาศาล" (หน้า 30) ด้วยข้อ
จำกัดในเรื่องเนื้อที่และงบประมาณการจัดพิมพ์จึงทำ
ให้หนังสือคู่มือหัวเรื่องภาษาไทยส่วนใหญ่รวบรวม
เฉพาะคำนามทั่วไปแทนคำเฉพาะ

5. การใช้คำศัพท์เป็นหัวเรื่องของห้องสมุด
สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใช้คำศัพท์
ที่กำหนดขึ้นเป็นหัวเรื่อง ในฐานะข้อมูลบรรณานุกรม
ออนไลน์ (OPAC) มากที่สุด รองลงมาคือ สำนักวิทย
บริการมหาวิทยาลัย

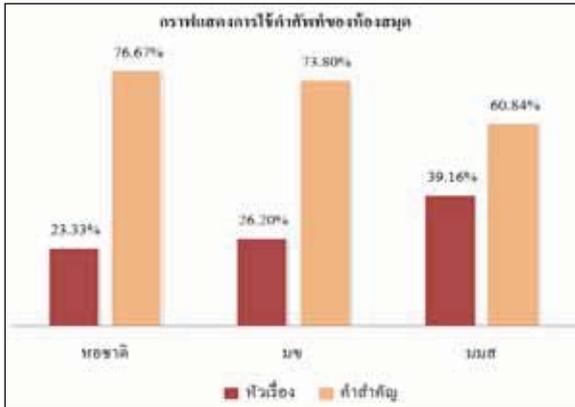
ขอนแก่น และสำนักหอสมุดแห่งชาติ ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีพันธกิจหลัก ในการทำ
นบำรุง ศิลปวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียง

เฉียงเหนือดังนั้นมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งจึงจัดตั้ง
หน่วยงาน เพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์ พัฒนา และ เผยแพร่
ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม

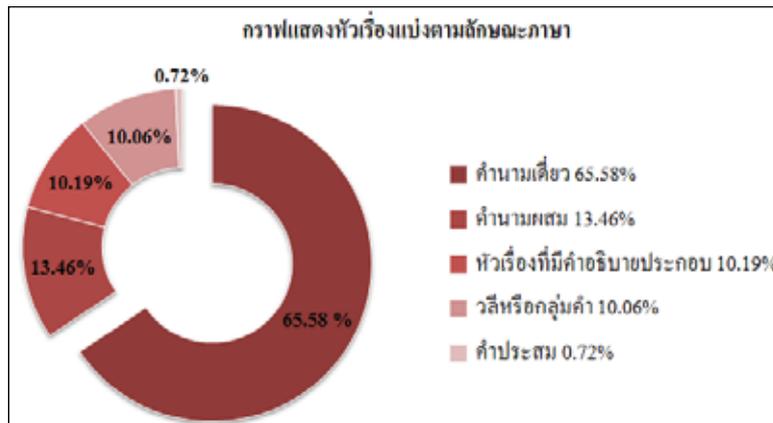
ประเพณีของชาวอีสาน โดยมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ได้จัดตั้งศูนย์เอกสารอีสานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 จน
ปัจจุบันคือ ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร เป็นหน่วยงาน
ภายในสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
เป็นศูนย์กลางบริการสารสนเทศที่เกี่ยวกับภูมิภาค
อีสาน มีหน้าที่จัดหาและพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ
และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้
การศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
และดำรงรักษาเรื่องราวและวัฒนธรรมของชาวอีสาน
ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป ส่งเสริม เผยแพร่
การใช้สารสนเทศอีสาน และอนุรักษ์มรดกทาง
ศิลปวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน ส่วน

มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดตั้งโครงการศูนย์อนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรมอีสานในคณะศึกษาศาสตร์ตั้งแต่ปี พ.ศ.
2516 ต่อมาจึงจัดตั้งเป็นสำนักวัฒนธรรมในปี พ.ศ.
2547 จนถึงปัจจุบัน สำนักวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นศูนย์กลางการศึกษา
ค้นคว้าวิจัยด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาควัน
ออกเฉียงเหนือ ส่งเสริมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม การ
ฟื้นฟูทำนุบำรุง ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน
และส่งเสริมการรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม
และภูมิปัญญาท้องถิ่น และสำนักวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในฐานะหน่วยงานบริการ
สารสนเทศ ทำหน้าที่รวบรวม จัดหา จัดเก็บ เพื่อการ
อนุรักษ์และส่งเสริมการเข้าถึงเอกสาร โดยการจัดทำ
เครื่องมือสืบค้นที่มุ่งให้ผู้ใช้เข้าถึง ทรัพยากร
สารสนเทศ โดยใช้คำค้นที่เฉพาะเจาะจง และเป็น
คำศัพท์เฉพาะถิ่น ดังแสดงในภาพ 4

ภาพ 4 กราฟแสดงการใช้คำศัพท์ของห้องสมุด

6. ประเภทของหัวเรื่องตามกลุ่มวัฒนธรรม หัวเรื่องที่ได้จากการรวบรวมอยู่ในกลุ่มวัฒนธรรม ประเภทสถานที่ เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว ตามลำดับ และกลุ่มที่รวบรวมได้น้อยที่สุดคือกลุ่มวัฒนธรรมประเภทการปกครองและสังคม และกลุ่มวัฒนธรรม ประเภทที่

ภาพ 5 กราฟแสดงลักษณะภาษาของหัวเรื่อง

หัวเรื่องที่เป็นกลุ่มคำหรือวลี พบใน วัฒนธรรมประเภทสถานที่ โดยส่วนใหญ่ รองลงมาคือ ประเภทภูมิประเทศและการท่องเที่ยว ตามลำดับ และ ประเภทกลุ่มชาติพันธุ์ และ เครื่องนุ่งห่มและ เครื่องประดับ พบน้อยที่สุด คำนามเดี่ยวพบมากที่สุดในวัฒนธรรมประเภทสถานที่ รองลงมาคือ ประเภทภูมิประเทศและการท่องเที่ยว ตามลำดับ และประเภทการปกครองและสังคม พบน้อยที่สุด คำนามผสม พบใน วัฒนธรรมประเภทความเชื่อและประเพณีโดยส่วน

รวบรวมได้มากกว่า 100 คำขึ้นไปมีถึง 7 ประเภท คือ ประเภทสถานที่ ประเภทภูมิประเทศและการท่องเที่ยว ประเภทความเชื่อและประเพณี ประเภทอาหารการกิน ประเภทเครื่องมือเครื่องใช้ ประเภทบุคคลสำคัญ และ ประเภทภาษาและวรรณกรรม

7. หัวเรื่องแบ่งตามลักษณะภาษา หัวเรื่องส่วนใหญ่เป็นคำนามเดี่ยว รองลงมาคือ คำนามผสม ส่วน หัวเรื่องที่มีพบจำนวนใกล้เคียงกัน คือ หัวเรื่องที่มี คำอธิบายประกอบ หัวเรื่องที่เป็นวลีหรือกลุ่มคำ ตามลำดับ หัวเรื่องที่รวบรวมได้น้อยที่สุดคือ คำ ประสม ดังแสดงในภาพ 5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ อังคณา สุวีวรรณ (2549) ที่พบว่า ผู้ใช้ห้องสมุด ส่วนใหญ่ต้องการหัวเรื่องประเภทหัวเรื่องใหญ่ มี ลักษณะทางภาษาเป็นคำนามผสม และมีลักษณะการใช้ ศัพท์เป็นศัพท์อิสระ

ใหญ่ รองลงมาคือ อาหารการกิน ตามลำดับ และ ประเภทบุคคลสำคัญ พบน้อยที่สุด คำประสมพบมากที่สุด ในวัฒนธรรมประเภท ความเชื่อและประเพณี ประเภทสถานที่ตามลำดับ ประเภทที่พบจำนวนเท่ากัน คือ การปกครองและสังคม ภาษาและวรรณกรรม อาชีพ และอาหารการกิน และหัวเรื่องที่มีคำอธิบาย ประกอบ พบมากที่สุดในวัฒนธรรมประเภทบุคคล สำคัญ รองลงมาคือ ประเภทสถานที่ ประเภทกลุ่มชาติ พันธุ์พบน้อยที่สุด

ฐานข้อมูลหัวเรื่องภาษาไทยที่เกี่ยวกับ
วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ใช้การสืบค้นแบบเจาะจง
คำค้นและการค้นหาจากคำที่ใกล้เคียง การแสดงผลการ
สืบค้นรวดเร็วและแสดงผลได้ในหลายมุมมอง อีกทั้ง
สามารถเพิ่มเติมหัวเรื่องในภายหลังได้ จึงช่วยให้การ
เผยแพร่ฐานข้อมูลเกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้ใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้
ปฏิบัติงานในห้องสมุดและแหล่งสารสนเทศที่
เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรม
พื้นบ้านอีสาน ในการพัฒนาระบบคำค้นดังนี้

1. การร่วมกันพัฒนาบัญชีหัวเรื่องเกี่ยวกับ
ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานให้ได้มาตรฐาน

2. การร่วมกันพัฒนาศัพท์สัมพันธ์ (thesaurus)
ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานให้ได้
มาตรฐาน

3. การส่งเสริมการนำบัญชีหัวเรื่องเกี่ยวกับ
วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานไปใช้ในห้องสมุดและศูนย์
สารสนเทศมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
ดังนี้

1. ควรมีการรวบรวมและพัฒนาคำศัพท์ที่
เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในภูมิภาคอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจในการใช้
คำศัพท์ เพื่อการค้นหาสารสนเทศเกี่ยวกับวัฒนธรรม
ท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

คณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. (2547). *หัวเรื่องสำหรับ*

หนังสือภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

จันทร์เพ็ญ หงส์มาลัย. (2554). มาตรการกฎหมายในการคุ้มครององค์ความรู้ชุมชนท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม
พื้นบ้าน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*, 5 (ฉบับเพิ่มเติม 3), 196-201.

เฉลียว พันธุ์สีดา, เต็มสุข พงษ์ตน, บุญศรี ไพรัตน์ และพวา พันธุ์เมฆา. (2529). *หัวเรื่องและการกำหนด*
หัวเรื่อง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, คณะมนุษยศาสตร์.

ชลธิชา สุทธินิรันดร์กุล. (2546). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิเคราะห์สารสนเทศ. ใน *เอกสารการสอนชุด*
วิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1, หน่วยที่ 1). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ชุตินา ตัจจนันท์. (2546). แหล่งข้อมูลของวัสดุสารสนเทศ. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สาร-*
สนเทศ (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1, หน่วยที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ดวงพร สุขชัยพานิชพงศ์. (2542). *การวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ 3* (ปรับปรุง). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทัศนา หาญพล. (2546). การทำดัชนี. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ* (ฉบับปรับปรุง
ครั้งที่ 1, หน่วยที่ 11). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2541). *กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น: การศึกษาเพื่อทรัพยากรมนุษย์*. ภูเก็ต: สถาบัน
ราชภัฏภูเก็ต.

- นฤมล ปราชญ์โยธิน, ทวีศักดิ์ กอนันต์กุล และเปรมิน จินดาวิมลเลิศ. (2536). *ชิซอร์สกับระบบสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- นันทพร ณะกุลบริรักษ์. (2546). หลักการวิเคราะห์สารสนเทศ. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ* (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1, หน่วยที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญกร สำโรงทอง, ภัทรวดี ภูษณาภิรม และจำคม พระประสิทธิ์. (2551). *แคน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2548). *การจัดการความรู้: ขบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ และความสุข*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- ไพฑูริย์ ภูธา. (2554). *ความเป็นมาคนอีสาน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- พวา พันธุ์เมฆา. (2554). *หัวเรื่องภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะมนุษยศาสตร์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์.
- เพชรภรณ์ จันทร์สุต. (2547). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำบรรณานุกรมและสาระสังเขป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักหอสมุด, ฝ่ายวิเคราะห์วัสดุสารนิเทศ. (2541). *หัวเรื่องและวิธีการกำหนดหัวเรื่องสำหรับวัสดุสารนิเทศภาษาไทยของ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มาลี ล้าสกุล. (2545). สารสนเทศและสารสนเทศศาสตร์. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการสารสนเทศศาสตร์เบื้องต้น* (หน่วยที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ลดาวลัย ศรีชวัญ ณ อุทยาน. (2546). หัวเรื่องและศัพท์สัมพันธ์. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์สารสนเทศ* (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1, หน่วยที่ 7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วนิดา สถิตานนท์ และคนอื่นๆ (คณะบรรณารักษ). (2552). *ทรัพยากรการท่องเที่ยวไทย ชุดภาคอีสาน*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- วัฒน์ บุญจับ และคนอื่นๆ (คณะบรรณารักษ). (2552). *ศิลปวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2540). *มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี.
- สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์. (2531). *ประเพณีและวัฒนธรรมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. (2525). *หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับแก้ไขปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน. (2542). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2543). *เบิ่งอีสาน สังคมและวัฒนธรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุนีย์ กาศจำริญ. (2552). *การจัดประเภทความรู้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสาวภา ไพบูลย์วัฒน์. (2538). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย: แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา*. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, หน่วยศึกษานิเทศก์, ภาควิชาพัฒนบริหารศาสตร์และเอกสารวิชาการ.

อนุমানราชชน, พระยา. (2515). *วัฒนธรรม*. นครหลวงฯ: บรรณาการ.

อนุพันธ์ นิตินัย. (2549). *ตำนาน 76 จังหวัด*. กรุงเทพฯ: คุ้มมอร์นิ่ง.

อังคณา สุริวรรณ. (2549). *ความต้องการหัวเรื่องภาษาไทยสาขาเภสัชศาสตร์ของผู้ใช้ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ทีชะระ. (2546). *ภาษาตรรชนี*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์.

เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2544). *ภูมิปัญญาอีสาน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

